

Trivia & Varia

• **Aniš Kapur** (Anish Kapoor; Bombaj, 12.03.1954.) je britanski skulptor. Skulpturu *Marsyas* (Marsija) izradio je po narudžbi za galeriju Tejt Modern. Prateći dimenzije hale, Kapurova gigantska skulptura dugačka je 150, široka 23 i visoka 35 metara. Skulptura se sastoji od dva ogromna vertikalna čelična obruča na suprotnim krajevima hale koji su s horizontalnim trećim pri podu povezani posebno dizajniranom neprekidnom crvenom PVC membranom. Simbolizira Marsiju, satira iz grčke mitologije, koga je Apolon živog odrao.

• **Tejt Modern** (*Tate Modern*; Sir Henry Tate, osnivač) je galerija moderne umetnosti u Londonu. Nalazi se u nekadašnjoj elektrani na obali Temze. Hala *The Turbine Hall*, u kojoj su nekad bile turbine, dužine je 155, širine 23, visine 35 metara i ima izložbenu površinu od 3300 m². U njoj se izlažu posebno naručeni veliki radovi. Od oktobra 2002. do aprila 2003. halu je popunila skulptura *Marsyas* Aniša Kapura.

• **Marsija** (gr. Μαρσύας) je satir iz grčke mitologije. O njemu postoje dve legende. Po jednoj, izumeo je aulos, frulu s dve cevi. Po drugoj legendi, aulos je izumela boginja Atina, ali kad se pogledala u ogledalo i videla svoj smešni lik s naduvanim obrazima, odbacila ju je i stavila prokletstvo da onaj ko nađe frulu bude strogo kažnjen. Marsija je našao frulu i izazvao Apolona na takmičenje, u kome pobjednik bira nagradu. Pobjedio je Apolon i Marsiji je živom odrao kožu, kao primer da ne treba izazivati bogove. Marsijina sudbina nadahnula je mnoge antičke i renesansne likovne umetnike.

• **B.** je oznaka identifikacije dela Antonijina Dvoržaka (Antonín Dvořák). Oznaka je inicijal prezimena češkog muzikologa Jarmila Burghausera koji je 1960. objavio "Tematski katalog, bibliografija, pregled života i dela Antonijina Dvoržaka" (*Antonín Dvořák - Tematický katalog, bibliografie, přehled života a díla*). Katalog sadrži tačan hronološki redosled dela, za razliku od Dvoržakovog označavanja broja opusa: izdavači su često, kao umetniku u procvatu, radi reklame, stavljali veći broj opusa, a sâm Dvoržak je namerno davao manji broj opusa da bi ih prodao mimo ugovora s izdavačima, pa se stoga javljaju i višestruki brojevi opusa (op. 12 čak za pet dela!). Simfonije nisu označene po datumu pisanja, već po datumu objavljivanja (prva je objavljena Šesta), a prve četiri simfonije otkrivene su i objavljene nakon Dvoržakove smrti, te je stoga Simfonija br. 9 prvo označena kao br. 5.

• **José je Hose** (ne Hoze) - po tački 290. Pravopisa srpskoga jezika (str. 250, Matica srpska, Novi Sad 2010.) u kojoj je i taj primer naveden, iz španskog jezika slovo "s" se prenosi kao "s", čak i kad je međusamoglasničko.

Izvori:

- cso.org
- de.wikipedia.org
- en.wikipedia.org
- fr.wikipedia.org
- imslp.org
- jose-luis-granados.com
- www.allmusic.com
- www.enciklopedija.hr
- www.kennedy-center.org

♦ **Zahvala umetnicima: aplauz i ovacije:** po muzičkom bontonu, **aplauz između stavova koncerta ili simfonije smatra se ometanjem** (umetnika u koncentraciji i slušalaca u praćenju radnje) i **po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **bravi!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti *bis*, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

(zamišljen kao dodatak službenom programu)

PREMIJERNI KONCERT ČETVRTAK, 28. FEBRUARA 2019. U 20 SATI SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: Hose Luis Granados Martinez

Solist: Marija Ivanović, klavir

Niški simfonijski orkestar

...

P R O G R A M

Arvo Pert

Lamentate

1. *Minacciando*
2. *Spietato*
3. *Fragile*
4. *Pregando*
5. *Solitudine - stato d'animo*
6. *Consolante*
7. *Stridendo*
8. *Lamentabile*
9. *Risolutamente*
10. *Fragile e conciliante*

Antonjin Dvoržak

Simfonija br. 9 u e-molu, op. 95, "Iz novog sveta"

1. *Adagio - Allegro molto*
2. *Largo*
3. *Molto vivace*
4. *Allegro con fuoco*

Ovaj vodič u elektronskom obliku, glosar, podatke o autoru, kao i druge zanimljivosti možete pogledati na stranici <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili, ako vam je lakše, na *Google*-u potražiti tu stranicu kao "**rat protiv slova a**".

O izvođačima

Hoşo Luis Granados Martinez (José Luis Granados Martinez) - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Marija Ivanović - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu *Olympus* u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja. Stalni sastav orkestra (prema podacima sa službene stranice početkom 2018. godine):

Prve violine Stanislava Alađozovski koncertmajstor Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora Jasna Mijović Katarina Pešić Jelena Gušić Slobodan Jevtić Bojana Đolović	Viole Vladan Veljković principal Saška Stojanov Krstić zamenik principala Zlata Filipović Irena Veljković Suzana Savić	Flaute Tatjana Veličković Minčić principal Oboe Vladimir Vezenković principal Marjan Radevski Klarineti Saša Minčić principal Aleksandar Mitić Fagoti Đorđi Alađozovski principal	Horne Danilo Filipović principal Jelena Nikolić Srđan Kurtić Milan Azirović Trube Darko Dimitrijević principal Aleksandar Milenković Tromboni Nenad Vuksanović principal Bojan Vidanović
---	--	--	--

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

Arvo Pert (Arvo Pärt; Pajde, 11.09.1935.) je savremeni estonski kompozitor klasične muzike. Na Konzervatoriju u Talinu diplomirao je 1963. godine. Radio je kao inženjer zvuka i pisao muziku za Estonsku televiziju i film. Kao samouk eksperimentirao je u raznim tehnikama i stilovima (serijalizam, kolaž, izoritmija, aleatorika, minimalizam itd). Godine 1976. uveo je tehniku tintinabuli (lat. *tintinnabulī*, mn. od *tintinnabulum* - zvono) kojom počinje njegov sopstveni metaforički stil. U početku je pisao uglavnom instrumentalna dela, a od 1980. nakon emigracije u Beč posvetio se religijskim tekstovima i pisanju sakralne vokalne muzike.

• Lamentate

Lamentate, s podnaslovom *Homage to Anish Kapoor and his sculpture "Marsyas"*, for piano and orchestra (omazh Anišu Kapuru i njegovoj skulpturi "Marsija", za klavir i orkestar) je delo koje je Pert napisao 2002. godine po narudžbini galerije Tejt Modern, u kojoj se tad nalazila skulptura. Na premijeri 07.02. 2003. u galeriji sa skulpturom solistica na klaviru bila je Elen Grimo (Hélène Grimaud), a Aleksander Briger je dirigovao Londonskom Simfonijetom (*The London Sinfonietta*).

Lamentate je jedno od glavnih dela pisanih u stilu tintinabulija. Može se reći da je delo retrospektiva kompozitora, od ranih početaka do bogate i raznovrsne kompozicije koju je Pert otada razvio. Ovo nije koncert u virtuosnom smislu, ali klavir svejedno dominira delom. Deset stavova su mikro-epizode, međusobno slabo vezane. Pert koristi razne načine da pravoslavne crkvene tekstove prevede u muzički oblik, u dva dijametralno suprotna raspoloženja, agresivnog i smirenog klavira.

Stav	Izvorni naziv	Prevod	[m:ss] (*)
1.	<i>Minacciando</i>	preteći	[2:38]
2.	<i>Spietato</i>	nemilosrdno	[3:33]
3.	<i>Fragile</i>	krhko	[1:04]
4.	<i>Pregando</i>	moleći	[5:59]
5.	<i>Solitudine - stato d'animo</i>	usamljenost - raspoloženje	[5:25]
6.	<i>Consolante</i>	utešno	[1:21]
7.	<i>Stridendo</i>	kričući	[1:31]
8.	<i>Lamentabile</i>	oplakujući	[5:46]
9.	<i>Risolutamente</i>	odlučno	[2:45]
10.	<i>Fragile e conciliante</i>	krhko i pomirljivo	[6:56]

(*) Navedena su vremena s izvođenja iz 2005. godine: solist Aleksej Ljubimov (Алексей Любимов), dirigent Andrej Borejko (Андрей Борејко), *SWR Stuttgart Radio Symphony Orchestra*.

Trajanje kompozicije je oko 37 minuta.

Antonjin Dvoržak (Antonín Dvořák; Nelahozeves, 08.09.1841. - Prag, 01.05.1904.) bio je češki kompozitor iz perioda romantizma. Svirao je violinu, violu, klavir i orgulje. Već za vreme školovanja počeo je da piše muziku. Priznanja je dobio još za života, dela su mu izvođena širom Evrope, a mnogima je sâm dirigovao. Pisao je scensku, orkestarsku i kamernu muziku, muziku za solo-instrumente i druga dela, od kojih su najpoznatija opera "Rusalka", **Simfonija br. 9** i "Slovenske igre" (*Slovanské tance*). Mnoga njegova dela inspirisana su slovenskim plesovima, među kojima je i kolo. Potpuni katalog njegovih dela sačinio je Jarmil Burghauser, jer Dvoržak nije tačno vodio broj opusa.

• Simfonija br. 9 u e-molu, op. 95, B. 178, "Iz novog sveta"

Simfoniju, koju je Dvoržak nazvao "Iz novog sveta" (*Z nového světa*), napisao je 1893. godine za vreme trogodišnjeg boravka u Americi. Temelji se na muzici Crnaca i Indijanaca. Premijerno je s velikim uspehom izvedena 16.12.1893. u Njujorku.

Prvi stav počinje setnim sporim uvodom (*Adagio*). *Allegro* se postepeno razvija unisonom melodijom gudača, ispunjenoj snažnim naletom timpana. Glavnu temu počinju horne, a zatim je prihvata ceo orkestar. Sledi druga tema drvenih duvača. Sporedna misao flaute pokušava da spoji dve teme, prekida je koda silinom gmljavine. Stav izražava dinamiku života u Njujorku.

Drugi stav je Dvoržak nazvao "Legenda". U njemu su prikazana beskraina prostranstva prerije. Prema rečima kompozitora, ova tužna melodija nadahnuta je lamentacijom Hijavate za preminulom ljubljnom Minehahom, iz Longfelouovog epa "Hijavatina pesma" (Henry Wadsworth Longfellow, *The Song of Hiawatha*). Glavnu melodiju vodi engleski rog. Druga nešto brža, pevljiva tema se upliće u tužbalicu. Malo kasnije promenu raspoloženja izaziva flauta melodijom koja podseća na poj ptica. Prekida ju na kratko tema prvog stava, a engleski rog ponovo uvodi glavnu temu stava, koja polako bleđi.

Treći stav (*scherzo*) počinje ritmičkom temom indijanskog plesa povodom Hijavatinog venčanja (opet po spomenutom epu), s lirskim srednjim delom. Između skerca i trija duboka melodija gudača ubacuje tihu preteću temu prvog stava. Trio se sastoji od graciozne melodije valcera. Ovaj deo izražava čežnju za domovinom, privremeno prekidajući prethodnu sliku radosnog plesa Indijanaca. Neposredno pred kraj ponovo se javlja snažna glavna tema prvog stava.

U dinamičan četvrti stav uvodi nas orkestar energičnom glavnom temom u obliku marša i predstavlja "Novi svet". Druga tema s klarinetima izražava Dvoržakovu čežnju za domovinom. Teme se dalje razrađuju. Nakon trijumfalne kode, stav polako bleđi kroz nekoliko akorda.

Uobičajeno trajanje simfonije je oko 41 minuta (Rafael Kubelik, *Berliner Philharmoniker*, iz 1973. godine: 9:32 + 13:04 + 8:08 + 11:51).